

SAVODGA O‘RGATISH MASHG‘ULOTLARIDA YOZISHGA O‘RGATISHDA AMALIY ISHDAN FOYDALANISH USULLARI

Jizzax Davlat Pedagogika Universiteti Sirtq bo‘lim o‘qituvchisi

G.Eshbekova

Maktabgacha ta‘lim 2-kurs talabasi Tajiboyeva N

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarni yozish ko‘nikmalarini egallashga tayyorlashda savodga o‘rgatish mashg‘ulotlarida yozishga o‘rgatishda amaliy ishdan foydalanish usullari sifatida samarali bo‘ladi. Savodga o‘rgatish mashg‘ulotlarida bajariladigan amaliy ishlardagi vazifalar, yozish tajribasiga haqida izlanishlar fikrlar bayon etilgan.

Kalit so‘zlar: savodxonlik, mashg‘ulot, tovush, harf, malaka, maktabgacha osh, ta‘lim, yozish faoliyati, yozish mashqlari, bola, usullar, o‘yin.

KIRISH. Maktabgacha ta‘lim tashkiloti maktabgacha yoshdagi bolalarni nafaqat ta‘lim-tarbiyasi balki jismoniy va ruhiy jihatdan ham sog‘lom va yetuk bo‘lib shakllanishida muhim ahamiyatga ega. Tarbiyalanuvchilarga sifatli ta‘lim tarbiya berish va savodxonligini shakllantirish orqali maktab ta‘limiga tayyorlash bugungi kunda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Savodxonlikni shakllanishi bu har bir shaxning jamiyatda o‘z o‘rnini topa bilishi uchun dastlabki qadam bo‘lib hisoblanadi, sababi bolada savodxonlik shakllangandan so‘ng u keyingi bosqichdagi bilimlarni ham qadamba-qadam qiyinchiliksiz o‘rganib boradi.

Maktabgacha ta‘lim va tarbiyaning davlat standartini tasdiqlash to‘g‘risida 2020-yil 22-dekabrda Vazirlar mahkamasining 802-sonli qarori bilan ishlab chiqilgan. Maktabgacha ta‘limga qo‘yiladigan davlat standartlari va umumiy o‘rta ta‘limga qo‘yiladigan davlat standartlarida savodxonlikka o‘rgatish mashg‘ulotlari o‘tish belgilab qo‘yilgan maktabgacha ta‘limga qo‘yiladigan davlat standartlarida savodxonlikka o‘rgatish haftasiga bir marta belgilangan, shu bilan birga nutq o‘stirish mashg‘ulotlari ham birgalikda olib boriladi va ular o‘zaro bog‘langan va bir-birini to‘ldiradi. Tayyorlov guruhlarida savodga o‘rgatish mashg‘ulotlarini tashkil qilishda tovush va harflar bilan tanishtirishda ko‘proq didaktik o‘yinlardan foydalanish maqsadga muvofiq bo‘ladi. Maktabgacha ta‘limda savodxonlikka o‘rgatish metodikasi savodxonlikni shakllantirish bo‘yicha o‘zaro uzviy bog‘liqlik mujassamlashgan.

“CONFERENCE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES IN SCIENTIFIC INNOVATIVE RESEARCH”

Issue 4. April 2024

Masalan ‘Savodga o‘rgatish’ tarbiyachi kitobi savodxonlikka o‘rgatish mashg‘ulotlari va darslarini tashkil etish bo‘yicha tavsiyalar berib o‘tilgan. Berilgan metodikalarni o‘rganib chiqish va shu asosda mashg‘ulot jarayonlari uchun ishlanmalar tayyorlash, mujassam mashg‘ulotlarni tashkil etish hozirgi kunda tarbiyachidan yaratuvchanlikni va izlanuvchanlikni talab etadi. Savodga tayyorlash mashg‘ulotlari uchun didaktik o‘yinlar. Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarni maktab ta‘limiga tayyorlashdagi muhim ishlardan biri, bu bolalar MTTda va oilada bolani savodga tayyorlashdan iboratdir. MTTda bolalarga o‘qish va yozishga o‘rgatishning boshlang‘ich bilimlarini berish, ya‘ni bolalarga so‘z haqida tushuncha berish, so‘zlardan gaplar tuzishga o‘rgatish, gaplarni so‘zlarga ajratish va ular tartibini aytishga, o‘zbek tilidagi unli va undosh tovushlarni aytish hamda ularni so‘zlarda tahlil qila olishga, o‘rgangan harf va tovushlardan bo‘g‘in yasay olishga, harf elementlarini yozishga va boshqalarga o‘rgatish lozim.

Savodxonlikka o‘rgatish jarayonida harflarning bosh va kichik bosma shakli va ularning ishlatilish o‘rni o‘rgatiladi. Maktabgacha ta‘lim yoshidagi bolalarni o‘qishga o‘rgatish bo‘g‘in asosida olib boriladi. Bo‘g‘inlab o‘qishga o‘rgatish uchun so‘zni bo‘g‘inga bo‘lish, bo‘g‘in chegarasini aniqlashni o‘rgatish muhim sanaladi. Savodxonlikka o‘rgatish davrida tarbiyalanuvchilar so‘zlarni bo‘g‘inlarga to‘g‘ri ajrata oladi, bo‘g‘inli kartochkalar yordamida bo‘g‘inlardan so‘zlar tuzadi. Savodxonlikka o‘rgatish mashg‘ulotlarida o‘quv-didaktik vositalar sifatida kesma harflar, kesma bo‘g‘inlar va harf terish (taxtali, magnitli, interfaol) doska, abak (harakat qiladigan lentali ko‘rgazma), videoproyektor (ekrani bilan), multimedia, taqdimot (Power Point), didaktik materiallar (rasm, kartochka, plakat, pazllar) kabi ko‘rsatma vositalardan ham foydalaniladi; tovushlarning talaffuzi ustida ishlash uchun, shuningdek, yozib olingan ifodali nutqni (asosan, badiiy asarni) takroriy eshittirish uchun kompyuter video va audio materiallarni qo‘llash tavsiya etiladi.

Yozuv ko‘nikmasi:

- 1) qog‘ozda to‘g‘ri chiziqlar, so‘zlar va qisqa gaplarni bosma harflarda yozadi;
- 2) daftardagi yozuv qatorlarini aniqlay oladi;
- 3) rasmlarni to‘g‘ri joylashtiradi;
- 4) hamma harfni bosma ko‘rinishini yozishni biladi;
- 5) qo‘lni uzmasdan nuqta chiziqlarini birlashtirib rasm chizadi;

Amaliy ish. Tarbiyachi bolalarga katta bosma A harfini doskada quyidagicha chizib ko‘rsatib beradi. Ikkita tayoqchaning yuqorigi uchlari birlashtirilib, ularning

“CONFERENCE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES IN SCIENTIFIC INNOVATIVE RESEARCH”

Issue 4. April 2024

o‘rtasiga belbog‘cha qilib uchinchi tayoqcha chiziladi. Tarbiyachi ko‘rsatib bergan namunaga qarab bolalar sanoq cho‘plaridan katta A harfini yasaydilar. Ish yakunida tarbiyachi bolalarga A harfi haqida quyidagi quvnoq she‘rni aytib berishi mumkin. Alifboning boshi – “A” Uni hamma biladi. Mashhurlikda kerilib Oyoqni keng qo‘yadi. Mana ikkita ustuncha: O‘rtasida belbog‘cha Bu harfni bilding-a? Ro‘parangda turar “A” Aharfi kitobga joylab qo‘yiladi. (kitob maketiga Akasma harfi yopishtiriladi.) Quvnoq daqiqa Bolalar she‘r so‘zlariga mos harakatlarni bajaradilar. Ayiq polvon o‘rmonda Yemish izlab yuradi. Uxlaganda tushida Har kun asal ko‘radi. Tarbiyachi harflarning uch xususiyatiga tovushlarning ikki xususiyati haqida ma‘lumot beradi. Tarbiyachiga eslatma: Harflar oq‘iladi, yoziladi va ularni ko‘rish mumkin. Tovushlar eshitiladi va talaffuz qilinadi. Harflar bosh va kichik shaklda bo‘ladi. **Amaliy mashq.** Tarbiyachi bir nechta so‘zni bo‘g‘inlarga bo‘lib (a-na, o-na, olma, non, kapalak, uy, ari) aytadi. Bolalar aytilgan so‘zlar bo‘g‘inlarida A unli ishtirok etgan bo‘lsa A harfli kartochkani baland ko‘taradilar. **Ish daftari bilan ishlash.** Tarbiyachi ish daftarida berilgan topshiriqlarni tushuntiradi, bolalar vazifalarni mustaqil bajaradilar.

Topshiriqlar: 1. Namunaga qarab Aa harfining bosma shaklini yozing.

2. A harfi so‘zning boshida kelgan rasmlarnichiziq bilan birlashtiring.

3. So‘zlarni bo‘g‘inga bo‘ling. A tovushi o‘rnini qizil rangga bo‘yang.

Ushbu amaliy ishlardan foydalangan holda tarbiyalanuvchilarning yozish ko‘nikmani egallaganlik darajalarini aniqlab olish mumkin. Shu asosda tarbiyachi har bir bolaning yozish faoliyatidan kelib chiqqan holda mashg‘ulot jarayonlarini tashkil etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1 Asqarova M., Matchonov S. va boshqalar. Kichik yoshdagi bolalar nutqini o‘stirish. Toshkent. “O‘zbekiston”, 2001 y.

2. Eshbekova G. Maktabgacha yoshdagi bolalarga yozishni o‘rgatish bosqichlari. Innovation of science Technologies 2024 ilmiy elektron jurnal

3. Fayzullayeva M., Rustamova M. Maktabgacha yoshdagi bolalarning og‘zaki nutqini o‘stirish. (Tayyorlov guruhi uchun mashg‘ulotlar ishlanmasi) Toshkent. 2009 yil.

**“CONFERENCE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES IN SCIENTIFIC
INNOVATIVE RESEARCH”**

Issue 4. April 2024

4. Anna Golubeva, D.Shankar, V.Nazarova, Y.Narolskaya, M.Ismoilova, Li Dong Vuk. “Ilk qadam” Maktabgacha ta’lim muassasalarining davlat o‘quv dasturi.

Toshkent-2018.-107 b.

5. Grosheva I.V., Say E.F.,Mirjalilova S.S., Medvedeva N.I.“Ilm yo‘li“ variativ o‘quv dasturi. Toshkent-2019.3.

6.N.Q.Azizova, N.M. Sultonova.“Savodxonlikka o‘rgatish“ Tarbiyachi kitobi. M.R.Is’hoqova, M.Z. Fayzullaeva,J.R.Kucharov, N.Q.Azizova, N.M. Sultonova “Maktabgacha yoshdagi bolalarni savodxonlikka o‘rgatish

**Research Science and
Innovation House**